

نماز، آیین رستگاری

(بررسی تطبیقی نماز، در دین اسلام و آیین زرتشت)

سید محمد شکیل نژاد

(دانش آموخته دانشگاه آزاد اسلامی واحد کرج)

دکتر عبدالحسین محمد طالب تاش

(عضو هیأت علمی دانشگاه آزاد اسلامی واحد کرج)

سرشناسه: سعید ششگل‌نژاد، ۱۳۶۰

عنوان و نام پدیدآور: نماز، آیین رستگاری، بررسی تطبیقی نماز، در دین اسلام و آیین زرتشت/ سعید ششگل‌نژاد/ عبدالمجید طالب‌تاش.

مشخصات نشر: شهر قدس: اندیشمندان کسرا، ۱۳۹۴.

مشخصات ظاهری: ۲۶۲ ص

شابک: ۲۰۰۰۰۰ ریال: 9-1-95299-600-978

وضعیت فهرست نویسی: فیا مختصر

یادداشت: فهرست نویسی کامل این اثر در نشانی: <http://opac.nlai.ir>

قابل دسترسی است.

شناسه افزوده: طالب تاش، عبدالمجید، ۱۳۳۸ -

شماره کتاب شناسی ملی: ۳۸۶۶۶۷

اندیشمندان کسرا

a.kasra1393@gmail.com

نام نشر: اندیشمندان کسرا

نام کتاب: نماز، آیین رستگاری

نویسنده: سعید ششگل‌نژاد - عبدالمجید طالب تاش

نوبت چاپ: اول ۱۳۹۳

طراحی و صفحه آرایی: یاسمن رخ‌فروز

تیراژ: ۱۰۰۰

قیمت: ۲۰۰۰۰ تومان

تمام حقوق این اثر برای مؤلف و مؤسسه اندیشمندان کسرا محفوظ است.

تلفن مرکز پخش:

۰۲۱-۶۶۱۲۷۳۶۸

۰۹۱۲۲۱۰۴۰۹۳

فهرست مطالب

۱۲.....	مقدمه.....
۱۷.....	فصل اول: مفهوم شناسی نماز.....
۱۹.....	معنا گذاری نماز.....
۲۳.....	پیشینه نماز گذاری.....
۲۹.....	نظائر نماز در اوستا.....
۲۹.....	نیایش.....
۲۹.....	یَسْنَا.....
۳۰.....	وَهُمْ.....
۳۰.....	یَشْت.....
۳۱.....	نظائر نماز در قرآن.....
۳۱.....	قرآن.....
۳۲.....	ایمان.....
۳۳.....	حسنه.....
۳۴.....	ذکر.....
۳۶.....	تسبیح.....
۳۷.....	فصل دوم: اهمیت و جایگاه نماز.....
۳۹.....	نماز در زرتشت.....
۴۳.....	نماز در اسلام.....
۵۷.....	اشتراکات و تمایزات در حوزه اهمیت گذاری نماز.....
۶۳.....	هدف گذاری نماز در زرتشت.....
۶۶.....	هدف گذاری نماز در اسلام.....
۶۶.....	۱- اقامه نماز.....

۶۸.....	۲- یاد خدا به صورت انحصاری.....
۶۸.....	۳- اقامه دیگر واجبات در کنار نماز.....
۶۹.....	۴- قدرت بازدارندگی.....
۷۰.....	۵- ضامن ماندگاری اسلام.....
۷۱.....	۶- سپاس و شکرگزاری.....
۷۲.....	اشتراکات در اهداف.....
۷۵.....	امتیازات در اهداف نماز.....
۸۰.....	ارتباط نماز با نیایش و دعا در آیین زرتشت.....
۸۶.....	اشتراکات و تمایزات در ارتباط دعا با نماز.....
۹۷.....	فصل سوم: آداب نماز، حراری در اسلام و زرتشت.....
۹۸.....	آداب ظاهری نماز در زرتشت.....
۹۸.....	مقدمات نماز.....
۹۸.....	۱- طهارت.....
۹۹.....	۲- سدره پوشیدن.....
۱۰۰.....	۳- کشتی بستن.....
۱۰۳.....	۴- پادیاپ (وضو).....
۱۰۴.....	۵- پوشیدن سر و پنام.....
۱۰۵.....	آداب ظاهری نماز در اسلام.....
۱۰۵.....	۱- طهارت.....
۱۰۷.....	۲- وضو.....
۱۰۹.....	۳- تیمم.....
۱۰۹.....	۴- آراستگی ظاهر و لباس نمازگزار.....
۱۱۳.....	۵- پوشش.....
۱۱۳.....	۶- مکان نمازگزار.....
۱۱۵.....	۷- رو به قبله.....
۱۱۶.....	۸- اذان و اقامه.....
۱۱۸.....	اشتراکات در مقدمات نماز.....
۱۲۱.....	تمایزات در مقدمات نماز.....

۱۲۴	آداب حین نماز در زرتشت
۱۲۴	۱- برافراشتن دست ها
۱۲۵	۲- اوستا خوانی
۱۲۶	۳- آغاز نماز
۱۲۶	۴- ترتیب و موالات نماز
۱۲۷	۵- تحقیر انگره مینیو در نماز
۱۲۸	۶- دعای آمدن منجی موعود در نماز
۱۲۸	۷- پایان نماز
۱۲۹	آداب حین نماز در اسلام
۱۳۰	۱- نیت
۱۳۱	۲- نام
۱۳۲	۳- تکبیر "حرام"
۱۳۲	۴- رکوع
۱۳۳	۵- سجود
۱۳۴	۶- قرائت
۱۳۴	۷- بلند و آهسته خواندن نماز
۱۳۵	۸- تشهد
۱۳۶	۹- سلام در پایان نماز
۱۳۷	۱۰- ترتیب و موالات
۱۳۸	۱۱- قنوت
۱۳۸	اشتراکات در آداب حین نماز
۱۴۰	تمایزات آداب حین نماز
۱۴۳	تعقیبات نماز در آیین زرتشت
۱۴۳	۱- نیایش ها
۱۴۴	خورشید نیایش
۱۴۴	مهر نیایش
۱۴۴	ماه بوختار نیایش
۱۴۵	آتش نیایش

۱۴۵	اردیوسیور نیایش
۱۴۶	۲-نیشته‌ها
۱۴۶	سی روزه
۱۴۷	۳-آفرینگان
۱۴۷	آفرینگان دهمان
۱۴۸	آفرینگان گاتا
۱۴۸	آفرینگان پنبار
۱۴۸	آفرینگان ریبتوین
۱۴۹	کرده سروش
۱۴۹	همازور دهمان
۱۵۰	تعقیبات نماز در اسلام
۱۵۲	۱-تعقیبات مشترک
۱۵۲	خواندن آیه الكرسی
۱۵۳	سجده شکر
۱۵۴	دعا
۱۵۴	۲-تعقیبات مختصه
۱۵۶	اشتراکات تعقیبات نماز
۱۵۶	تمایزات تعقیبات نماز
۱۵۹	آداب باطنی نماز در زرتشت
۱۵۹	۱-طهارت درونی
۱۵۹	دارا بودن نشان‌های درونی (باطنی)
۱۶۴	۱-اخلاص و نیت قربت
۱۶۵	۲-حضور قلب
۱۶۷	۳-تفهّم
۱۶۸	۴-تعظیم
۱۶۹	۵-هیبت
۱۷۰	۶-خوف و رجا
۱۷۰	۷-شرم و حیا

۱۷۱.....	۸-خشوع و خضوع در نماز.....
۱۷۲.....	اشتراکات در آداب باطنی.....
۱۷۵.....	تمایزات در آداب باطنی.....
۱۷۷.....	فصل چهارم: احکام نماز در آیین زرتشت و دین اسلام.....
۱۷۹.....	سن نمازگزاری.....
۱۷۹.....	زرتشت.....
۱۸۱.....	اسلام.....
۱۸۳.....	اشتراکات در سن نمازگزاری.....
۱۸۳.....	تمایزات در سن نمازگزاری.....
۱۸۴.....	مبطلات نماز در آیین زرتشت.....
۱۸۵.....	شرایط نماز در.....
۱۸۵.....	شرایط نماز برای زنان.....
۱۸۵.....	شرایط مشترک بین مسلمانان و زنان.....
۱۸۶.....	مبطلات نماز در اسلام.....
۱۸۷.....	اشتراکات در شرایط و مبطلات نماز.....
۱۸۷.....	تمایزات در شرایط و مبطلات نماز.....
۱۹۰.....	قبله و احکام در آیین زرتشت.....
۱۹۴.....	جایگاه آتش و احکام آن.....
۱۹۶.....	آتشکده و احکام آن.....
۱۹۸.....	قبله گاه مسلمانان.....
۲۰۰.....	دلایل وجوب نماز مسلمانان به طرف کعبه.....
۲۰۳.....	اشتراکات و تمایزات قبله.....
۲۰۹.....	اقسام نماز در آیین زرتشت.....
۲۰۹.....	نمازهای پنج گانه (روزانه).....
۲۱۲.....	نماز آشیم و هو.....
۲۱۲.....	نماز یتا هو و ثریو.....
۲۱۳.....	چشن های ماهانه.....
۲۱۵.....	گاهان بارها.....

۲۱۶	نحوه قرائت نمازهای گروهی.....
۲۱۷	اقسام نماز در اسلام.....
۲۱۷	نمازهای واجب.....
۲۱۸	نمازهای یومیه و اوقات آن‌ها.....
۲۱۹	احکام اوقات نماز.....
۲۲۰	نماز آیات.....
۲۲۱	نماز میت.....
۲۲۱	نماز قضای پدر و مادر.....
۲۲۴	نافله‌های روزانه.....
۲۲۴	نماز شب.....
۲۲۶	نماز غفیله.....
۲۲۶	نماز جماعت.....
۲۲۸	نماز جمعه.....
۲۳۰	برخی از احکام نمازهای مستحبی.....
۲۳۰	دیگر نمازهای مستحبی.....
۲۳۱	اشتراکات در اقسام نماز.....
۲۳۳	تمایزات در اقسام نماز.....
۲۳۵	کلام آخر.....
۲۴۱	منابع.....

مقدمه

نماز نوعی ارتباط صعودی انسان با آفریدگار هستی است که حمد و ستایش معبود و اظهار عبودیت به گونه‌ای شفاهی و غیر شفاهی محور اصلی این ارتباط به شمار می‌آید و همه ادیان الهی برای این عمل ارتباطی اهمیت ویژه‌ای قائل شده‌اند، تا بجایی که برخی ادیان، همچون اسلام، آن را قریضه‌ای واجب می‌شمارند و از ارکان دین خود قلمداد می‌کنند. پیامبر اسلام نماز را نور چشمش می‌خواند و برخی دیگر از ادیان همچون زردشت نماز را به صورت اعمال و الفاظی می‌دانند که می‌رانند به شکل سرودها و آموزه‌های کلامی و عملی از سوی انسان به عنوان رفتاری عبادی در قبال مقام آفرینش بجای آورده شود. از این رو با توجه به شکوه عظمت معنوی و ویژگی‌هایی که در نماز وجود دارد؛ بخصوص در اسلام و زرتشت و نیز قرابت جغرافیایی مسلمانان و زرتشتیان بر آن شدیم تا موضوع حالت اهمیت نماز و آداب و احکام آن را به صورت تطبیقی مورد بررسی و پژوهش قرار دهیم و اشتراکات و افتراقات نماز در زرتشت و اسلام را بازخوانی کنیم. همه مذاب الهی و آسمانی، عبادت و پرستش را به عنوان برنامه و مراسم مخصوص خود لازم و با اهمیت دانسته و انجام و برگزاری این مراسم و مناسک را برای پیروان خود یک امر مسلم و ضروری تلقی می‌کنند، و جزء نخستین برنامه‌های خود به شمار آورده‌اند. از این رو می‌توان نماز را به عنوان شاخصی برای مقایسه ادیان با یکدیگر در نظر گرفت.

نماز جایگاه ویژه‌ای در میان مسلمانان دارد و از مظاهر مختلف فردی و اجتماعی در این دین برخوردار است به گونه‌ای که اندک توجهی در کتاب آسمانی قرآن گویای این حقیقت است که اسلام نماز را مراسمی محوری در دین داری به شمار می‌آورد. لذا قرآن می‌فرماید: «إِنَّ الَّذِينَ يَتْلُونَ كِتَابَ اللَّهِ وَأَقَامُوا الصَّلَاةَ وَأَتَوْا مِمَّا رَزَقْنَاهُمْ سِرًّا وَعَلَانِيَةً يَرْجُونَ تِجَارَةً لَّنْ تَبُورَ» (فاطر، ۲۹)

در حقیقت کسانی که کتاب خدا را می‌خوانند و نماز برپا می‌دارند و از آنچه بدیشان رسیده، پنهان و آشکارا انفاق می‌کنند امید به تجارتی بسته‌اند که هرگز زایل نمی‌پذیرد؛

از آن جا که اکثر این قریب به اتفاق مردم ایران به شریعت اسلام در آمده‌اند و از سوی دیگر تعدادی از مسلم این کشور همچنان بر آیین یکتاپرستی زرتشت باقی مانده‌اند که تاریخ پیدایش آن به صدها سال پیش از تولد اسلام باز می‌گردد جای سؤال است، که در این سرزمین بزرگ و پرنعمت که اکثریت جمعیت آن مسلمان هستند چه ارتباط عناداری می‌تواند میان رفتارهای عبادی - تکلیفی پیروان این دو آیین وجود داشته باشد. قرآن کریم در آیه ۱۷ از سوره مبارکه حج به صراحت واژه «مجوس»^۱ را به کار برد و در بسیاری دیگر از آیات با عنوان «اهل کتاب» به این آیین اشاره شده است. در آیات متعددی درباره زرتشتیان دال بر آسمانی بودن آیین ایشان وجود دارد که اغلب مفسرین در ذیل تبیین برخی از آیات از آن‌ها استفاده نموده‌اند. صاحب ایران من نویسد «از آیات بسیاری برمی‌آید که منظور از اهل کتاب، یهود و نصاری هستند و آیه شریفه «ان الذین امنوا والذین هادو والصابئين والنصارى والمجوس والذین...» دلالت و یا حداقل اشاره بر این دارد که مجوسی‌ان نیز اهل کتابند زیرا در این آیه

۱. اعراب، پیروان آیین مغ‌ها که همان زرتشتیان بودند را مغوس (مگوس) و در زبان خود مجوس اطلاق می‌نمودند و از آن جا که غالب ایرانیان در آن زمان زرتشتی بودند به ایشان مجوس می‌گفتند منظور از مجوس قوم معروفی هستند که به زرتشت گرویده و کتاب مقدسشان اوستا نام دارد.

و سایر آیاتی که صاحبان ادیان آسمانی را می‌شمارد در ردیف آنان و در مقابل مشرکین به شمار آمده‌اند و صابئین هم یک طایفه از مجوس بوده‌اند که به دین یهود متمایل شده و دینی میان این دو برای خود درست کرده‌اند.^۱ آورده‌اند که اهل مکه نامه‌ای به پیامبر گرامی اسلام نوشتند و از ایشان خواستند که از آن‌ها جزیه بگیرد و آنان را بر بت پرستیشان واگذارد. رسول خدا (ص) نوشت من جزیه نمی‌گیرم مگر از اهل کتاب مجدداً مردم مکه نامه نوشتند: چطور می‌گویی من جزیه نمی‌گیرم، و حال آن که از مجوسی‌ان هجر جزیه گرفته‌ای رسول خدا (ص) در پاسخشان نوشت: «مجوسی‌ان پیغمبری داشتند و او را کشتند و کبابی داشتند، که آن را آتش زدند، پیغمبر ایشان کتابی برای آنان آورد که بر پوست، وازد هزار گاو نوشته شده بود.»^۲ بنابراین در نظرگاه اسلام آیین زرتشت از ادیان آسمانی محسوب می‌شود.

با توجه به این که خاستگاه و تداوم آیین زرتشت، کشور ایران است و هنوز هم در گوشه و کنار آن سرزمین پیروانی را داراست و نیز اوستا به عنوان کتاب این آئین، مسئله دعا و ارتباط انسان با خدا را مورد اهتمام قرار داده است، بازخوانی دعا و نماز در اسلام و زردشت و بررسی مقایسه‌ای این دو مکتب توحیدی پیرامون اهمیت، جایگاه، آداب و احکام نماز می‌تواند بستر مناسبی برای معرفت‌افزایی در زمینه کارکرد نماز در جامعه‌ای را فراهم آورد که پیروان هر دو مکتب (اسلام و زردشت) در آن زندگی می‌کنند و با شناخت تطبیقی نماز در اسلام و زردشت از یک سو تقویت همزیستی آگاهانه و معرفت‌گرایانه‌ی هر دو آئین را سبب می‌شود و از سوی دیگر ارزش‌های متعالی نماز و گسترده‌ی معنایابی آن را در اسلام می‌نمایاند که آن را همچون پایه‌های بنیادین در نظر گرفته که برای برپایی بنای اسلام، استوارسازی و اقامه این آیین عبادی

۱. طباطبایی، سید محمد حسین، المیزان فی تفسیر القرآن، ترجمه سید محمد باقر

موسوی همدانی، ج ۹، ص ۳۱۵.

۲. کلینی، محمد بن یعقوب، الاصول من الکافی، ج ۳، صص ۵۶۷-۵۶۸.

ضروری است که این امر منشأ اصلاح ارتباط‌های اجتماعی در این حوزه نیز خواهد شد.

خداوند منان را سپاسگذاریم که فرصتی فراهم آورد تا با پژوهشی چند ساله در متون اسلامی پیرامون نماز و بررسی آن در آیین زرتشت و تطبیق این فریضه الهی در اسلام و زرتشت گامی کوچک در مسیر ایجاد نزدیکی میان پیروان این دین الهی برداریم.

سعید ششگل‌نژاد - دکتر عبدالمجید طالب تاش

تابستان ۱۳۹۴